

1001-8.TK.12.2023

K 2/23

TRYBUNAŁ KONSTITUCYJNY

W związku z wnioskiem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, złożonym na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji, o zbadanie zgodności:

I.

- 1) art. 87 § 6 i 6a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2023 r., poz. 217);
- 2) art. 106zg § 1 w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 3) art. 8 § 1 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2492) w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 4) art. 28 § 5 i 5a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2250);
- 5) art. 45 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1904) w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 6) art. 14 ust. 7 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1422)

z art. 47 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

II.

- 1) art. 87 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2023 r., poz. 217);
- 2) art. 106zg § 1 w związku z art. 87 § 1 ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 3) art. 8 § 1 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2492) w związku z art. 87 § 1 ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 4) art. 28 § 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2250);
- 5) art. 45 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1904) w związku z art. 87 § 1 ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 6) art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1422)

z art. 47 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim nakładają obowiązek złożenia oświadczenia o stanie majątkowym objętym małżeńską wspólnością majątkową

– na podstawie art. 42 pkt 7 i art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) –

przedstawiam następujące stanowisko:

I.

- 1) art. 87 § 6 i 6a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2023 r., poz. 217);
- 2) art. 106zg § 1 w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;

- 3) art. 8 § 1 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2492) w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 4) art. 28 § 5 i 5a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2250);
- 5) art. 45 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1904) w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 6) art. 14 ust. 7 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1422)

są zgodne z art. 47 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

II.

- 1) art. 87 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2023 r., poz. 217);
- 2) art. 106zg § 1 w związku z art. 87 § 1 ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 3) art. 8 § 1 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2492) w związku z art. 87 § 1 ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 4) art. 28 § 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2250);
- 5) art. 45 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1904) w związku z art. 87 § 1 ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 6) art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1422)

w zakresie, w jakim nakładają obowiązek złożenia oświadczenia o stanie majątkowym objętym małżeńską wspólnością majątkową, są zgodne z art. 47 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

UZASADNIENIE

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego (dalej też: Wnioskodawca) wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności z Konstytucją wskazanych w *petitum* wniosku przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2023 r., poz. 217; dalej: ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych), ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2492; dalej: ustawa o ustroju sądów administracyjnych), ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (aktualny t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2250; dalej: ustawa – Prawo o ustroju sądów wojskowych), ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1904; dalej: ustawa o Sądzie Najwyższym) oraz ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1422; dalej: ustawa o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego).

Przedmiotem kontroli Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego uczynił dwie grupy przepisów odnoszących się do obowiązku składania oświadczeń majątkowych przez sędziów sądów powszechnych, administracyjnych, wojskowych, sędziów Sądu Najwyższego oraz sędziów Trybunału Konstytucyjnego, a także asesorów sądowych. Formułowane we wniosku zarzuty dotyczą zatem – po pierwsze – jawności oświadczeń majątkowych, zaś – po drugie – wymaganego ustawą zakresu tych oświadczeń, t.j. obowiązku informowania o stanie majątku objętego wspólnością majątkową małżeńską.

Uzasadniając zarzuty pierwszej części wniosku Wnioskodawca w szczególności wskazał, że obowiązujące unormowania ustawowe, które wprowadzają – jako zasadę – jawność oświadczeń majątkowych składanych przez sędziów sądów powszechnych, administracyjnych i wojskowych oraz sędziów Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego, a także asesorów sądowych, stanowią nieproporcjonalną ingerencję w przysługujące tym osobom prawo do

prywatności obejmujące chronioną sferę autonomii informacyjnej jednostki, przez co naruszają – w ocenie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego – art. 47 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Wnioskodawca podkreślił bowiem w uzasadnieniu wniosku, że „(...) wprowadzenie przez ustawodawcę zasady powszechnej dostępności informacji dotyczących sytuacji majątkowej sędziów wykracza poza potrzeby, jakie można powiązać z realizowaniem nawet szeroko rozumianego interesu publicznego odbiorców takich informacji, a tym samym stanowi nadmierną – w perspektywie zasady konieczności w demokratycznym państwie prawnym – ingerencję w sferę autonomii informacyjnej sędziego” (uzasadnienie wniosku, s. 10). Jawność oświadczeń majątkowych wkracza też – w ocenie Wnioskodawcy – w sferę chronioną na podstawie art. 18 Konstytucji RP. Jak bowiem zaznaczył Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, jawność oświadczeń majątkowych nie pozostawia sędziom i ich współmałżonkom „(...) jakiegokolwiek prywatności w omawianym zakresie, przez co osłabia więzi rodzinne, a wręcz może prowadzić do konfliktów wśród najbliższych. Reguła jawności oświadczeń może przy tym skutkować działaniami mającymi pozorować rozkład pożycia między małżonkami w tym celu, aby – choćby częściowo – zapewniać możliwość nieinformowania o istotnych elementach życia rodzinnego” (uzasadnienie wniosku, s. 13).

W argumentacji odnoszącej się do drugiej części zarzutów Wnioskodawca podniósł, iż „(...) za niezgodne z ustawą zasadniczą należy uznać te regulacje, które nakładają obowiązek ujawnienia w oświadczeniu majątkowym sędziego danych o majątku objętym małżeńską wspólnością majątkową, albowiem w ten sposób dochodzi do nieuzasadnionej ingerencji w prawo do prywatności małżonka sędziego” (uzasadnienie wniosku, s. 14). Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zauważył bowiem, że z zaskarżonych regulacji wynika, iż sam fakt zawarcia małżeństwa z osobą będącą sędzią oraz pozostawania w ustroju majątkowej wspólności małżeńskiej stanowi przesłankę dla pozyskiwania i gromadzenia danych dotyczących małżonka sędziego – co stoi w sprzeczności

z art. 47 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Ponadto, jak podkreślił Wnioskodawca, „(...) istniejący mechanizm ustawowy, który nakazuje informować również o majątku będącym efektem działalności współmałżonka, a więc osoby niepełniającej funkcji publicznej narusza zakaz wkraczania przez państwo w chronioną konstytucyjnie sferę życia rodzinnego. Stanowi działanie, które nie tylko nie umacnia więzi między małżonkami, ale może podważać ich trwałość i prowadzić – wręcz – do nieporozumień o konfliktów między najbliższymi. (...) Tego rodzaju sytuacja narusza art. 18 Konstytucji z uwagi na to, że godzi w dobro rodziny, która znajduje się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej” (uzasadnienie wniosku, s. 17).

Na potrzeby niniejszego stanowiska przypomnieć należy treść zakwestionowanych w *petitum* wniosku przepisów.

Artykuł 87 § 1 oraz § 6 i § 6a ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych posiadają następującą treść.

„Art. 87.

§ 1.

Sędziowie i dyrektorzy sądów oraz ich zastępcy są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku osobistego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o:

- 1) posiadanych zasobach pieniężnych;
- 2) posiadanych nieruchomościach i tytułach prawnych do ich posiadania;
- 3) posiadanych rzeczach ruchomych o wartości jednostkowej powyżej 10.000 zł;
- 4) posiadanych udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego;
- 5) posiadanych instrumentach finansowych w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2022 r. poz. 1500, 1488, 1933 i 2185) innych niż wskazane w pkt 4;

6) dochodach podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, uzyskanych w okresie roku przed dniem, na który składane jest oświadczenie, o ile ich łączna wartość przekracza 10.000 zł, i ich źródłach, z wyłączeniem dochodów uzyskanych w związku z pełnieniem urzędu na stanowisku sędziowskim albo zatrudnieniem na stanowisku dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu;

7) nabytym przez składającego oświadczenie albo jego małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków lub samorządowej osoby prawnej, mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu;

8) wierzytelnościach i zobowiązaniach pieniężnych o wartości powyżej 10.000 zł.”

(...)

§ 6.

Informacje zawarte w oświadczeniu, o którym mowa w § 1, są jawne, także co do imienia i nazwiska, z wyjątkiem danych adresowych, informacji o miejscu położenia nieruchomości, a także informacji umożliwiających identyfikację ruchomości. Na wniosek sędziego, dyrektora sądu lub zastępcy dyrektora sądu, który złożył oświadczenie, podmiot uprawniony do odebrania oświadczenia może zdecydować o objęciu informacji zawartych w oświadczeniu ochroną przewidzianą dla informacji niejawnych o klauzuli tajności "zastrzeżone", określoną w przepisach ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych, jeżeli ujawnienie tych informacji mogłoby powodować zagrożenie dla składającego oświadczenie lub osób dla niego najbliższych. Minister Sprawiedliwości jest uprawniony do zniesienia tej klauzuli w odniesieniu do oświadczeń, o których mowa w § 1, złożonych przez sędziów. W stosunku do tego uprawnienia przepisu art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych nie stosuje się.

§ 6a.

Jawne informacje zawarte w oświadczeniach o stanie majątkowym podmiot uprawniony do odebrania oświadczenia udostępnia w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902), nie później niż do dnia 30 czerwca każdego roku.”.

Z kolei, art. 8 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych posiada następujące unormowanie.

Art. 8.

§ 1.

Oświadczenie o stanie majątkowym, o którym mowa w art. 87 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2072, z 2021 r. poz. 1080 i 1236 oraz z 2022 r. poz. 655, 1259 i 1933), sędziowie wojewódzkiego sądu administracyjnego składają właściwemu prezesowi wojewódzkiego sądu administracyjnego, a prezes wojewódzkiego sądu administracyjnego i sędziowie Naczelnego Sądu Administracyjnego - Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego. Analizy danych zawartych w oświadczeniu o stanie majątkowym dokonuje kolegium właściwego sądu administracyjnego.”.

Brzmienie art. 28 § 1 oraz § 5 i § 5a ustawy – Prawo o ustroju sądów wojskowych przedstawia się zaś następująco.

„Art. 28.

§ 1.

Sędziowie są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku osobistego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o:

- 1) posiadanych zasobach pieniężnych;
- 2) posiadanych nieruchomościach i tytułach prawnych do ich posiadania;

3) posiadanych rzeczach ruchomych o wartości jednostkowej powyżej 10.000 zł;

4) posiadanych udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego;

5) posiadanych instrumentach finansowych w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2022 r. poz. 1500, 1488 i 1933) innych niż wskazane w pkt 4;

6) dochodach podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, uzyskanych w okresie roku przed dniem, na który składane jest oświadczenie, o ile ich łączna wartość przekracza 10.000 zł, i ich źródłach, z wyłączeniem dochodów uzyskanych w związku z pełnieniem urzędu na stanowisku sędziowskim;

7) nabytym przez składającego oświadczenie albo jego małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków lub samorządowej osoby prawnej, mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu;

8) wierzytelnościach i zobowiązaniach pieniężnych o wartości powyżej 10.000 zł.

(...)

§ 5.

Informacje zawarte w oświadczeniu, o którym mowa w § 1, są jawne, także co do imienia i nazwiska, z wyjątkiem danych adresowych, informacji o miejscu położenia nieruchomości, a także informacji umożliwiających identyfikację ruchomości sędziego. Na wniosek sędziego, który złożył oświadczenie, podmiot uprawniony do odebrania oświadczenia może zdecydować o objęciu informacji zawartych w oświadczeniu ochroną przewidzianą dla informacji niejawnych o klauzuli tajności "zastrzeżone", określoną w przepisach ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 742 oraz z 2022 r. poz. 655 i 1933), jeżeli ujawnienie tych informacji mogłoby powodować zagrożenie dla sędziego lub osób dla niego najbliższych. Minister

Sprawiedliwości jest uprawniony do zniesienia tej klauzuli. W stosunku do tego uprawnienia przepisu art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych nie stosuje się.

§ 5a.

Jawne informacje zawarte w oświadczeniach o stanie majątkowym podmiot uprawniony do odebrania oświadczenia udostępnia w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902), nie później niż do dnia 30 czerwca każdego roku.”.

Zgodnie z treścią art. 45 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, „[o]świadczenie o stanie majątkowym, o którym mowa w art. 87 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych sędzia Sądu Najwyższego składa Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.”.

Treść art. 14 ust. 1 i ust. 7 ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego jest zaś następująca.

Art. 14.

1. Sędzia Trybunału jest obowiązany do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie to dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową.

7. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, jest jawne. Prezes Trybunału publikuje oświadczenia sędziów Trybunału, w tym oświadczenie złożone przez siebie, w Biuletynie Informacji Publicznej Trybunału Konstytucyjnego co roku do dnia 30 czerwca.”.

Wykładnia tych przepisów w zaskarżonym przez Wnioskodawcę zakresie nie budzi wątpliwości.

Wzorcami kontroli Wnioskodawca uczynił zaś przepisy art. 47 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 18 Konstytucji RP.

Przypomnieć należy, że z art. 47 Konstytucji RP wynika, iż, „[k]ażdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz decydowania o swoim życiu osobistym”.

Trybunał Konstytucyjny, w wyroku z dnia 5 marca 2013 r. o sygn. U 2/11 wskazał, że w art. 47 Konstytucji RP uregulowane zostały dwie odrębne sytuacje: po pierwsze, prawo jednostki do prawnej ochrony wskazanych w pierwszej części przepisu sfer jej życia; po drugie, wolność decydowania w sprawach określonych w końcowej jego części. Pierwszemu prawu jednostki towarzyszyć musi ustawowa regulacja pozwalająca bronić prywatność, życie rodzinne, cześć i dobre imię. Natomiast drugie oznacza zakaz ingerencji w wolność kształtowania przez jednostkę jej życia osobistego. Obie normy konstytucyjne, zawarte w art. 47 Konstytucji RP, określa się mianem prawa do prywatności (OTK ZU nr 3/A/2013, poz. 24). Artykuł 47 Konstytucji RP zapewnia więc ochronę przed ingerencjami, które ograniczają, choćby pośrednio, więzi rodzinne, zarówno w sensie osobistym, jak i ekonomicznym. W doktrynie wyjaśnia się, że prawo do prywatności jest w najkrótszym ujęciu „prawem do bycia pozostawionym w spokoju”, do tego, aby nie być niepokojonym w swoim życiu prywatnym i rodzinnym przez podmioty publiczne i prywatne (zob. J. Boć, *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 r.*, Wrocław 1998, s. 94). Jak wskazał też Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 12 grudnia 2005 r. o sygn. K 32/04, poszanowanie prywatności – która na poziomie konstytucyjnym jest chroniona wieloaspektowo, przez kilka praw i wolności – jest ściśle powiązane z konstytucyjnym nakazem ochrony godności ludzkiej. Zachowanie przez człowieka godności wymaga bowiem poszanowania jego sfery czysto osobistej, tak by tenże nie był narażony na konieczność „bycia z innymi” czy „dzielenia się z innymi” swoimi przeżyciami czy doznaniem o intymnym charakterze (OTK ZU nr 11/A/2005, poz. 132). Ujęcie ochrony prawnej życia rodzinnego w art. 47 sprawia też, że została ona podniesiona do rangi naczelnej zasady konstytucyjnej, a tym samym, że państwo wspiera rodzinę i nie wkracza

bez konieczności w sferę życia rodzinnego (tak trafnie *Z. Cieślak* w zd. odrębnym do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 lipca 2009 r. o sygn. K 1/07, OTK ZU nr 7/A/2009, poz. 104). Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny, w wyroku z dnia 25 listopada 2021 r. o sygn. Kp 2/19 przypomniał, że choć elementy prywatności, podlegające ochronie na podstawie art. 47 Konstytucji RP, nie mogą być enumeratywnie wyliczone, to Trybunał w poszczególnych orzeczeniach podejmował próbę sprecyzowania tych elementów. Uznał więc w szczególności, że prawo do prywatności obejmuje ochronę tajemnicy danych dotyczących sytuacji majątkowej obywatela, a także informacje o stanie zdrowia oraz rodzaju schorzenia. Szczególną ochroną, w świetle orzecznictwa Trybunału, objęte zaś zostały informacje ze sfery intymności, w tym życia seksualnego. Trybunał uznał, że są to dane, które nawet w wypadku osób publicznych podlegają ścisłej ochronie (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 listopada 2021 r. o sygn. Kp 2/19, OTK ZU seria A/2022, poz. 6 i orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego tam przywołane).

Prawo do poszanowania życia rodzinnego pozostaje w związku z art. 18 Konstytucji RP, stanowiąc jego szczegółowe rozwinięcie (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 stycznia 1999 r., sygn. K 1/98, OTK z 1999 r., Nr 1, poz. 3). Dlatego też w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazuje się, że art. 47 Konstytucji RP powinien być odczytywany „w kontekście” art. 18 Konstytucji RP (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 listopada 2013 r., sygn. P 33/12, OTK ZU nr 8/A/2013, poz. 123).

Artykuł 18 Konstytucji RP pełni zaś dwojaką funkcję. Po pierwsze jest elementem aksjologii konstytucyjnej, określając podstawowe wartości związane z instytucją rodziny i jej rolą w społeczeństwie, po drugie jest elementem wyznaczania celów i zadań władzy publicznej, bo nakłada na te władze obowiązek ochrony i opieki wartości wskazanych w tym przepisie (zob. *L. Garlicki, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. I. Wstęp, art. 1-29*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, s. 491). Artykuł 18 Konstytucji

RP chroni więc cztery podstawowe wartości związane z funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie: małżeństwo – jako związek kobiety i mężczyzny, rodzinę, macierzyństwo i rodzicielstwo. Przepis ten nakazuje ochronę i opiekę Rzeczypospolitej Polskiej osobom fizycznym w sytuacjach, gdy występują one w określonych „rolach społecznych”, tzn. jako małżonkowie, rodzice, i dzieci lub członkowie tej samej rodziny. W wyroku z dnia 12 kwietnia 2011 r., sygn. SK 62/08, Trybunał Konstytucyjny przyjął, że „[o]chrona rodziny realizowana przez władze publiczne musi uwzględniać przyjętą w Konstytucji wizję rodziny jako trwałego związku mężczyzny i kobiety nakierowanego na macierzyństwo i odpowiedzialne rodzicielstwo” (OTK ZU nr 3/A/2011, poz. 22). W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podkreśla się jednocześnie, że prawodawca zobowiązany jest nie tylko umożliwić jednostkom samorealizację w ramach małżeństwa i rodzicielstwa, ale także „ustanowić wszystkie niezbędne regulacje, które będą przydatne, niezbędne i proporcjonalne w umacnianiu więzów małżeńskich i rodzicielskich oraz będą sprzyjać wykonywaniu wzajemnych praw i obowiązków wynikających z istoty małżeństwa i rodzicielstwa (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 lipca 2013 r., P 56/11, OTK ZU nr 6/A/2013, poz. 85). W związku z tym wyrażony został też pogląd, że samo stworzenie ryzyka dla funkcjonowania instytucji chronionych w art. 18 Konstytucji RP powinno być uznane za wystarczającą podstawę do uznania określonego przepisu za niekonstytucyjny (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 maja 2005 r., K 16/04, OTK ZU nr 5/A/2005, poz. 51).

Z kolei, autonomia informacyjna – określona w art. 51 Konstytucji RP – rozumiana jako prawo do decydowania o ujawnianiu innym informacji dotyczących swojej osoby oraz do sprawowania kontroli nad tymi informacjami stanowi komponent prawa do prywatności (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 listopada 2002 r., sygn. K 41/02, OTK ZU nr 6/A/2002, poz. 83). Na temat treści i znaczenia prawa gwarantowanego w art. 51

Konstytucji RP wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny także w wyroku z dnia 12 listopada 2002 r. o sygn. SK 40/01 (OTK ZU nr 6/A/2002, poz. 81). Stwierdził w nim, iż prawo do ochrony danych osobowych stanowi niewątpliwie szczególnie instrument ochrony tych interesów podmiotu, które są związane z ochroną życia prywatnego. Prawo to jest więc wyspecjalizowanym środkiem ochrony tych samych wartości, które chronione są za pośrednictwem art. 47 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny zauważył przy tym, iż zarówno w piśmiennictwie, jak i orzecznictwie przyjmuje się, że prywatność dotyczy również ochrony informacji dotyczących określonego podmiotu, co gwarantuje m.in. pewien stan niezależności, w ramach którego jednostka może decydować o zakresie i zasięgu udostępniania i komunikowania innym osobom informacji o swoim życiu. Takie ujęcie konstytucyjnego prawa do ochrony danych osobowych odpowiada zaś – zdaniem Trybunału Konstytucyjnego – ukształtowanej w ramach standardów Rady Europy koncepcji prawa do autonomii informacyjnej. Trybunał Konstytucyjny podkreślił przy tym, że w systemie prawa polskiego ochrona danych osobowych znajduje swoje oparcie przede wszystkim w ustawie o ochronie danych osobowych, stanowiącej w istocie realizację gwarancji konstytucyjnej zawartej w art. 51 Ustawy zasadniczej. W rozumieniu przyjętym przez Trybunał Konstytucyjny, istota autonomii informacyjnej każdego człowieka sprowadza się do pozostawienia każdej osobie swobody w określeniu sfery dostępności dla innych wiedzy o sobie.

W myśl zaś art. 51 ust. 2 Konstytucji RP „[w]ładze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym”. Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu kluczowy wymóg ustanawiany przez ten przepis Konstytucji – dane „niezbędne w demokratycznym państwie prawnym” – odwołuje się do pojęcia „niezbędności”. Jest to podyktowane „(...) dążeniem do ograniczenia pozyskiwania przez władzę publiczną »niekoniecznych, lecz wygodnych« informacji o jednostce. Ani zatem względy celowości, ani wspomnianej

»wygody« organów władzy publicznej nie mogą *per se* uzasadniać naruszenia autonomii informacyjnej jednostki (...). Normatywne wyodrębnienie ma – jak w przypadku innych norm wyrażonych przez art. 51 Konstytucji RP – ułatwić dostrzeżenie ingerencji i uprościć przedmiot dowodu, iż ingerencja nastąpiła. Przedmiotem dowodu staje się wówczas tylko to, czy gromadzenie informacji było konieczne, czy też jedynie wygodne lub użyteczne (...)” (M. Wild, [w:] *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz. Art. 1-86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016 r., s. 1229).

Prawo do prywatności oraz prawo do zachowania autonomii informacyjnej nie mają jednak charakteru absolutnego.

W tym kontekście, w literaturze przedmiotu wskazuje się, że „[z]organizowanie życia społecznego i publicznego musi zakładać możliwość występowania jednostek w przestrzeni publicznej w sposób anonimowy. Przynajmniej tam, gdzie korzystają one ze swych wolności, nie jest zasadniczo konieczne zrezygnowanie z anonimowości, tak w stosunku do państwa jak też podmiotów prywatnych. (...) Wydaje się zatem, że zakres sfery życia prywatnego należy wyznaczać w oparciu o odpowiedź na pytanie: czy istnieje uzasadniony interes publiczny bądź interes innych osób na ograniczenie prawa jednostki do odosobnienia? Innymi słowy, należy raczej rozważać, czy ze względu na sytuację jednostki jej prawo do bycia pozostawioną samą (*right to be let alone*) rzeczywiście powinno ustąpić, niż domagać się dodatkowego uzasadnienia dla objęcia ochroną autonomii jednostki poszczególnych sfer życia jednostki. Jak trafnie przyjęto w wyr. SA w Warszawie z 12.11.2013 r. (I Aca 906/13, Legalis) jednostka, jako podmiot obdarzony autonomią woli, ma prawo samodzielnie wyznaczać obszar swojej prywatności, w szczególności wytyczać granice dostępności swojego życia osobistego dla innych. Należy zatem ustalić sytuacje, w których jednostce nie przysługuje roszczenie o poszanowanie tak rozumianej prywatności, oraz objąć pozostałe przypadki ochroną wyprowadzaną z art. 47

Konstytucji RP” (M. Wild, [w:] *Konstytucja RP, Tom I, Komentarz, Art. 1-86, op. cit.*, s. 1175).

Rozstrzygnięcie, czy określone informacje o sytuacji osobistej, rodzinnej, zawodowej i finansowej są niezbędne w rozumieniu art. 51 ust. 2 Konstytucji RP powinno zatem nastąpić w drodze porównania kolidujących interesów, w nawiązaniu do konstrukcji wykształconej w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Jak wskazano w literaturze przedmiotu „[u]stalenie niezbędności informacji następuje poprzez porównanie doniosłości gromadzonych informacji (...) oraz celu, któremu ograniczenie autonomii informacyjnej ma służyć” (M. Wild, *op. cit.*, s. 1230).

W myśl zaś art. 31 ust. 3 Konstytucji, „[o]graniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”. W świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, wzorzec kontroli, zawarty w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, określa przesłanki dopuszczalności ustanawiania ograniczeń wolności i praw jednostki. W aspekcie formalnym wymaga on, by ograniczenia te były ustanawiane tylko w ustawie, w aspekcie materialnym dopuszcza natomiast ustanawianie ograniczeń tylko wtedy, gdy są one konieczne w demokratycznym państwie dla zachowania wymienionych w tym przepisie wartości (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 maja 2004 r., sygn. P 2/03, OTK ZU nr 5/A/2004, poz. 39). W myśl zaś art. 31 ust. 3 zd. 2 Konstytucji, ograniczenia praw i wolności nie mogą naruszać ich istoty. Zakaz naruszania istoty wolności i praw rozważany był w dwóch płaszczyznach: negatywnej (nakaz miarkowania ograniczeń) i pozytywnej (zakładającej, że istnieje pewien nienaruszalny rdzeń każdego prawa i wolności, w który ustawodawca nie może ingerować, nawet w sytuacji, gdy działa on w celu ochrony wartości z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP

(zob. L. Gardocki, *op. cit.* i orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego tam przywołane). Analizując z kolei określony w art. 31 ust. 3 Konstytucji wymóg istnienia w państwie demokratycznym konieczności wprowadzenia ograniczenia w korzystaniu z konstytucyjnych praw i wolności, Trybunał Konstytucyjny stwierdzał, że przesłanka ta mieści w sobie postulat niezbędności, przydatności i proporcjonalności *sensu stricto* wprowadzonych ograniczeń. Nie ulega wątpliwości, iż spełnienie powyższych postulatów wymaga bliższej analizy w każdym konkretnym przypadku ograniczenia prawa lub wolności, w szczególności przez skonfrontowanie wartości i dóbr chronionych daną regulacją z tymi, które w jej efekcie podlegają ograniczeniu, jak również przez ocenę metody realizacji ograniczenia. Niezależnie jednak od tego, Trybunał Konstytucyjny niejednokrotnie podkreślał, iż ocena spełnienia poszczególnych kryteriów, składających się na zasadę zakazu nadmiernej (nieproporcjonalnej) ingerencji, wymaga pewnego zrelatywizowania, stosownie do charakteru poszczególnych praw i wolności jednostki. Surowsze standardy oceny przykładać należy do praw i wolności osobistych i politycznych niż do praw ekonomicznych i socjalnych (zob. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 października 1995 r., sygn. K. 10/95, OTK ZU nr 2/1995, poz. 30 oraz wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 12 stycznia 1999 r., sygn. P. 2/98, OTK ZU z 1999 r. nr 1, poz. 2; 25 lipca 2013 r., sygn. P 56/11, OTK ZU nr 6/A/2013, poz. 85; 25 maja 2016 r., sygn. Kp 2/15, OTK ZU z 2016 r., seria A, poz. 23).

Przystępując do oceny merytorycznej pierwszej grupy zakwestionowanych przez Wnioskodawcę przepisów dotyczących jawności oświadczeń majątkowych sędziów sądów powszechnych, administracyjnych, wojskowych, sędziów Sądu Najwyższego oraz sędziów Trybunału Konstytucyjnego, a także asesorów sądowych (dalej też zbiorczo: sędziowie) przypomnieć należy, że głównym celem składania przez te osoby oświadczeń o ich stanie majątkowym jest przeciwdziałanie korupcji i zapewnienie transparentności życia publicznego.

Transparentność życia publicznego gwarantowana jest zaś konstytucyjnie. W art. 61 ust. 1 zd. 1 Konstytucji RP ustrojodawca określił bowiem, że „[o]bywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne.” Trybunał Konstytucyjny, na gruncie art. 61 ust. 1 zd. 1 Konstytucji, zauważył z kolei, iż nie można zasadniczo wykluczyć, że realizacja prawa do informacji będzie dotyczyła pośrednio nie tylko działalności publicznej osób publicznych, ale również sfery z pogranicza ich życia publicznego i prywatnego (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 marca 2006 r., sygn. K 17/05, OTK ZU nr 3/A/2006, poz. 30). „Wkroczenie w sferę życia prywatnego osób pełniących funkcje publiczne jest bowiem uznawane za dopuszczalne na gruncie Konstytucji RP. Jak zauważono w orzecznictwie TK, osoby pełniące funkcje publiczne »ze względu na prawo obywateli do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej muszą się liczyć z obowiązkiem ujawnienia przynajmniej niektórych aspektów swego życia prywatnego« (...)” (M. Wild, *op. cit.*, s. 1429-1430 i orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego tam przywołane).

W kontekście powyższego zwrócić jednakże należy uwagę, że w jednym z najnowszych orzeczeń dotyczących materii oświadczeń majątkowych osób pełniących funkcje publiczne Trybunał Konstytucyjny zauważył, iż obecnie istniejące regulacje „(...) ze względu na obowiązek publikacji oświadczeń majątkowych składanych przez większość funkcjonariuszy publicznych (m.in. posłów i senatorów, funkcjonariuszy samorządowych, osoby piastujące najwyższe stanowiska państwowe), budzą uzasadnione wątpliwości z punktu widzenia zasady przydatności i proporcjonalności ingerencji w prawo do prywatności i autonomię informacyjną tych osób” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 listopada 2021 r., sygn. Kp 2/19, *op. cit.*).

We wcześniejszym, przywołanym już w niniejszym stanowisku orzecznictwie, Trybunał Konstytucyjny wyjaśniał jednak, że w praktyce bardzo ciężko jest wyraźnie i ściśle rozgraniczyć działalność publiczną osób

sprawujących funkcje publiczne z ich sferą życia prywatnego. „Przeprowadzenie jednoznacznej i precyzyjnej cenzury nie jest w takich wypadkach możliwe, należy przy tym założyć, że ustawodawca konstytucyjny czerpał swoje inspiracje w tym zakresie z ukształtowanego dorobku i standardów demokratycznych. Jak wskazano wyżej, zgodnie z tymi standardami, wartość, jaką stanowi transparentność życia publicznego, przeważa nad bezwzględną ochroną prawa do życia prywatnego osób publicznych. (...) W konsekwencji punktem odniesienia oceny wyznaczającej granice dopuszczalnej ingerencji (...) jest taka treść konstytucyjnego prawa do informacji, które zgodnie z przyjmowanymi standardami (...) rozumiane jest szerzej – jako odnoszące się również do informacji ze sfery życia prywatnego osób pełniących funkcje publiczne, o ile mają one związek z działalnością publiczną” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 marca 2006 r., sygn. K 17/05, *op. cit.*).

Jednocześnie jednak Trybunał podkreślał, że w ramach zderzenia się tych dwu wartości – z jednej strony konstytucyjnego prawa do informacji, z drugiej prawa do prywatności – nie można bezwzględnie przyznać priorytetu temu pierwszemu. Trybunał zaznaczył bowiem, iż „[n]ie istnieje formuła »zagwarantowania obywatelom dostępu do informacji za wszelką cenę«” (*ibidem* i orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego tam przywołane).

Trybunał Konstytucyjny w dotychczasowym orzecznictwie uznawał też, że prywatność i autonomia informacyjna obejmują informacje o majątku i sferze ekonomicznej jednostki (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 listopada 2002 r., sygn. K 41/02, *op. cit.* oraz z dnia 20 marca 2006 r., sygn. K 17/05, *op. cit.*).

Ocena pierwszej części zarzutów Wnioskodawcy będzie więc wiązała się z analizą, czy przepisy wprowadzające jawność oświadczeń majątkowych sędziów doprowadziły do naruszenia zasady proporcjonalności – zakazu nadmiernej ingerencji w prywatność i autonomię informacyjną jednostki. Przeprowadzenie tej analizy będzie wiązało się z koniecznością odpowiedzi na

trzy pytania: po pierwsze, czy regulacje te są w stanie doprowadzić do zamierzonych skutków (zasada przydatności); po drugie, czy regulacje te są konieczne dla ochrony interesu publicznego, z którym są powiązane (zasada konieczności); po trzecie – czy efekty tych regulacji pozostają w odpowiedniej proporcji do ciężarów przez nie nałożonych (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 24 kwietnia 2018 r., sygn. SK 27/16, OTK ZU seria A/2018, poz. 22 i z dnia 25 listopada 2021 r., sygn. Kp 2/19, *op. cit.*).

Analizując zakwestionowane przepisy z punktu widzenia zasady przydatności stwierdzić należy, że ujawnienie majątku posiadanego przez sędziów (odrębnego i objętego wspólnością ustawową małżeńską) zapewnia – co do zasady – cel założony przez ustawodawcę, tj. zwiększa transparentność życia publicznego, bowiem jawność oświadczeń majątkowych tych osób niejednokrotnie może prowadzić do eliminacji ewentualnych, nieuzasadnionych podejrzeń kierowanych wobec sędziów i służyć potwierdzeniu, że źródła pochodzenia uzyskanego majątku nie budzą wątpliwości.

Zakwestionowane przepisy zdają też egzamin z drugiej części testu proporcjonalności, tj. konieczności kwestionowanych rozwiązań dla ochrony w demokratycznym państwie prawnym wartości wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Konfrontacja konstytucyjnego prawa do informacji z prawem do prywatności oraz zasadą autonomii informacyjnej w odniesieniu do sfery ekonomicznej sędziów daje bowiem uzasadnione podstawy do twierdzenia, że wprowadzone rozwiązania wzmocnią transparentność życia publicznego, a także zapewnią efektywniejszą realizację prawa jednostki do informacji publicznej.

Także efekty wprowadzonych regulacji – w odniesieniu do jawności majątku sędziów – pozostają w odpowiedniej proporcji do ciężarów przez nie nałożonych. Zaznaczyć bowiem należy, że decydując się na służbę publiczną sędzia niejako godzi się na pewne ograniczenia związane z wykonywanym zawodem, zyskując w zamian inne, również konstytucyjnie gwarantowane, uprawnienia. Gdyby jednak dolegliwości zakwestionowanych regulacji były

w niektórych wypadkach dla sędziów lub ich najbliższych zbyt daleko idące, ustawodawca przewidział, że wówczas na wniosek takiego sędziego, który złożył oświadczenie, podmiot uprawniony do odebrania oświadczenia może zdecydować o objęciu informacji zawartych w oświadczeniu ochroną przewidzianą dla informacji niejawnych o klauzuli tajności „zastrzeżone”, określoną w przepisach ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych, jeżeli ujawnienie tych informacji mogłoby powodować zagrożenie dla składającego oświadczenie lub osób dla niego najbliższych.

W świetle powyższego uznać należy, że:

- 1) art. 87 § 6 i 6a ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych;
- 2) art. 106zg § 1 w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 3) art. 8 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 4) art. 28 § 5 i 5a ustawy – Prawo o ustroju sądów wojskowych;
- 5) art. 45 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 6) art. 14 ust. 7 o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego

są zgodne z art. 47 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Odrębnie Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wskazał w odniesieniu do pierwszej części kwestionowanych przepisów wzorzec kontroli z art. 18 Konstytucji RP i statuowaną w nim zasadę ochrony rodziny, podnosząc – co należy przypomnieć – że zasada jawności oświadczeń majątkowych nie tylko stanowi nieproporcjonalne ograniczenie autonomii informacyjnej sędziego, ale jednocześnie wkracza w sferę chronioną na podstawie art. 18 Konstytucji, bowiem obejmuje informacje o pozostawianiu w związku małżeńskim, małżeńskim ustroju majątkowym między małżonkami oraz stanie majątkowym sędziego pozostającego w związku małżeńskim. „Reguła jawności oświadczeń

może przy tym skutkować działaniami mającymi pozorować rozkład pożycia między małżonkami w tym celu, aby – choćby częściowo – zapewniać możliwość nieinformowania o istotnych elementach życia rodzinnego” (uzasadnienie wniosku, s. 13).

Z powyższą argumentacją nie sposób się zgodzić. Przeciż, jak podkreślał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 lipca 2004 r. o sygn. K 20/03, nie wchodzi tu w grę ujawnienie powiązań rodzinnych – pozostawanie w związku małżeńskim jest bowiem okolicznością znaną otoczeniu. Poza tym, „(...) wspólne pożycie małżonków, a nawet – w przeważającej liczbie przypadków – pozostawanie we wspólności majątkowej, powoduje, że wszelkie dobra nabywane przez jednego z małżonków, uzyskiwane przez niego korzyści, wynagrodzenie za pracę stanowią o poprawie sytuacji materialnej obojga małżonków, są przeznaczone do wspólnego korzystania, nawet jeśli małżonkowie znieśli ustrój wspólności ustawowej. W konsekwencji, uzyskanie korzyści przez małżonka funkcjonariusza powinno być traktowane niemal tak samo, jak uzyskanie jej przez samego funkcjonariusza” (OTK ZU nr 7/A/2004, poz. 63). Pozorowanie zaś w takim wypadku rozkładu pożycia między małżonkami należałoby oceniać przez pryzmat etyki zawodu sędziego.

Dlatego zakwestionowane:

- 1) art. 87 § 6 i 6a ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych;
- 2) art. 106zg § 1 w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 3) art. 8 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 4) art. 28 § 5 i 5a ustawy – Prawo o ustroju sądów wojskowych;
- 5) art. 45 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym w związku z art. 87 § 6 i 6a ustawy, o której mowa w pkt 1;
- 6) art. 14 ust. 7 o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego

są również zgodne z art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Druga grupa zakwestionowanych regulacji dotyczy obowiązku informowania przez sędziów o majątku objętym małżeńską wspólnością ustawową. Obowiązek ten – w ocenie Wnioskodawcy – jest niezgodny z Konstytucją RP albowiem stanowi nieproporcjonalną ingerencję w konstytucyjnie chronioną autonomię informacyjną i prywatność osób, które nie sprawują funkcji publicznych (małżonków sędziów).

Oceniając tę grupę przepisów przypomnieć zatem, po pierwsze, należy, że Trybunał Konstytucyjny, w przywołanym w niniejszym stanowisku wyroku z dnia 13 lipca 2004 r. o sygn. K 20/03 – w którym orzekł, że ingerencja w prywatność małżonków funkcjonariuszy samorządowych była proporcjonalna – podkreślił, że „[p]owszechnie znane są przypadki nadużywania stanowisk (...) do »urządzania« małżonków (...) osób pełniących funkcje publiczne. (...). Zainteresowanie funkcjonariusza uprzywilejowaniem jego małżonka jest na pewno bardzo duże, stąd i duża pokusa ułatwienia małżonkowi nabycia określonego dobra, załatwienia mu dobrej pracy itd.” (*op. cit.*). Regulacje nakładające obowiązek składania oświadczeń o stanie majątkowym sędziego – również w zakresie majątku objętego wspólnością ustawową małżeńską – są zatem przydatne, zapewniają bowiem transparentność życia publicznego i eliminują ewentualne, nieuzasadnione podejrzania, o których wspomniał Trybunał Konstytucyjny w przywołanym powyżej orzeczeniu.

Po drugie, jak już zaznaczono, pozostawanie małżonków w związku małżeńskim jest okolicznością znaną otoczeniu a – ze względu na fakt pozostawania małżonków we wspólnym pożyciu – nie zachodzi też niebezpieczeństwo, że sędzia nie będzie posiadał informacji o majątku osoby, co do której ma składać oświadczenie. Uzyskiwane korzyści w ramach wspólności ustawowej małżeńskiej stanowią zaś o sytuacji majątkowej obojga małżonków. Dlatego też uznać należy, że regulacje te są konieczne dla ochrony interesu publicznego, z którym są powiązane (zasada konieczności).

Po trzecie zaś – oceniając proporcje pomiędzy korzyściami wynikającymi z zakwestionowanych przepisów a dolegliwościami związanymi z ingerencją w prawa jednostki (zasada proporcjonalności *sensu stricto*) – zwrócić należy uwagę na okoliczność, że w systemie prawa polskiego dominuje ustrój wspólności ustawowej małżeńskiej. Można więc przypuszczać, że ewentualne orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niekonstytucyjności podawania w oświadczeniach majątkowych sędziów informacji o majątku objętym małżeńską wspólnością ustawową zniweczyłoby cel instytucji składania oświadczeń majątkowych. Sędziowie, którzy pozostają przez większość pożycia małżeńskiego we wspólności ustawowej małżeńskiej – co do zasady – w nikłym zakresie posiadają majątek odrębny. Gdyby więc ustała konieczność podawania informacji o majątku objętym wspólnością ustawową małżeńską, niektóre oświadczenia majątkowe zawierałyby szczątkowe informacje o stanie majątku sędziego lub w ogóle by takich informacji nie zawierały. Poza tym, takie ewentualne orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego mogłoby doprowadzić do wtórnej niekonstytucyjności, związanej z zasadą równości, gdyż sędziowie pozostający w związku małżeńskim i we wspólności ustawowej małżeńskiej podawaliby tylko szczątkowe (lub żadne) dane o ich sytuacji ekonomicznej, podczas gdy sędziowie niepozostający w związku małżeńskim musieliby podawać pełne informacje o ich stanie majątkowym. Zakwestionowane przepisy są więc też proporcjonalne *sensu stricto*.

Końcowo, zwrócić należy uwagę na zdanie odrębne sędziego TK Piotra Pszczołkowskiego złożone do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 listopada 2021 r. o sygn. Kp 2/19, w którym sędzia Piotr Pszczołkowski podkreślił, iż „(...) nie jest bezwzględnie wykluczone, że w pewnych wypadkach i w pewnym zakresie informacje dotyczące osób niepełniących funkcji publicznych – przez wzgląd na konieczność zapewnienia transparentności i uczciwości życia publicznego – mogłyby podlegać ujawnieniu. Uważam, że fakt, iż członkowie rodzin osób sprawujących funkcje publiczne nie pełnią funkcji

publicznej, nie zawsze musi sam w sobie stanowić bezwzględnej przeszkody przyjęcia regulacji ustawowej nakładającej obowiązek ujawnienia informacji o tych osobach z uwagi na potrzebę zapewnienia transparentności i uczciwości życia publicznego. (...). Nie jest więc tak jak zdaje się wynikać z wyroku Trybunału o sygn. Kp 2/19, że konstytucyjna ochrona prywatności i autonomii informacyjnej osób prywatnych bezwzględnie zakazuje ustawodawcy przyjmowania regulacji przewidujących ujawnienie informacji o osobach niepełniących funkcji publicznych, choćby regulacje takie uzasadnione były względami ochrony transparentności i uczciwości życia publicznego. Tak rygorystyczne stanowisko może prowadzić do wtórnego ograniczenia możliwości ujawniania informacji o osobach pełniących funkcje publiczne wówczas, gdy takie informacje odnosiłyby się do »sfery pośredniej, w której życie publiczne podmiotu nieuchronnie łączy się z jego życiem prywatnym« (wyrok o sygn. K 17/05), w tym relacjami z osobami najbliższymi” (*op. cit.*).

Wobec powyższego stwierdzić należy, że

- 1) art. 87 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych;
 - 2) art. 106zg § 1 w związku z art. 87 § 1 ustawy, o której mowa w pkt 1;
 - 3) art. 8 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych w związku z art. 87 § 1 ustawy, o której mowa w pkt 1;
 - 4) art. 28 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów wojskowych;
 - 5) art. 45 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym w związku z art. 87 § 1 ustawy, o której mowa w pkt 1;
 - 6) art. 14 ust. 1 ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego
- w zakresie, w jakim nakładają obowiązek złożenia oświadczenia o stanie majątkowym objętym małżeńską wspólnością majątkową są zgodne z art. 47 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.**

W odniesieniu do kwestionowanych wyżej przepisów Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wskazał odrębnie wzorzec kontroli z at. 18 Konstytucji RP zaznaczając jednakże, że argumentacja na poparcie zarzutu jawności oświadczeń majątkowych sędziów, w odniesieniu do tego wzorca, będzie tożsama w zakresie zarzutu dotyczącego obowiązku ujawniania informacji o majątku objętym małżeńską wspólnością ustawową. Kwestionowane przepisy – zdaniem Wnioskodawcy – mogą bowiem prowadzić do nieporozumień i konfliktów między najbliższymi.

Wskazać więc należy, podobnie jak w odniesieniu od zarzutu ujawniania oświadczeń majątkowych sędziów, że okoliczność pozostawania w związku małżeńskim jest znana społeczeństwu. Nie są więc w tym wypadku ujawniane – objęte ochroną konstytucyjną – szczegóły życia rodzinnego. Co do majątku zaś, to powtórzyć należy, że małżonkowie pozostający we wspólności ustawowej małżeńskiej nabywają majątek wspólnie, do wspólnego korzystania, dlatego w wypadku funkcjonariuszy publicznych jest on ujawniany w oświadczeniu majątkowym aby właściwie przeciwdziałać korupcji i zapewnić transparentność życia publicznego. W tym kontekście nie zostaje naruszony zakaz wkraczania przez państwo w chronioną konstytucyjnie sferę życia rodzinnego.

Zakwestionowane przepisy w zakresie, w jakim nakładają obowiązek złożenia oświadczenia o stanie majątkowym objętym małżeńską wspólnością majątkową są więc też zgodne z art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Z tych wszystkich względów wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego

Robert Herman
Zastępca Prokuratora Generalnego